

Ola Lönnqvist



## Trippel-mord i Skönberga 1905

### INLEDNING

I början av 1905 skedde ett trippelmord i Skönbergas socken. Modern till fem barn valde att skydda sina tre yngsta barn från faderns och äldste sonens otukt genom att avliva barnen. Hon anmälde sig själv till den lokala polisen vilket resulterade i omfattande polisundersökningar och långa rannsakingar. Händelsen var en stor nyhet i de lokala tidningarna, och givetvis på orten.

Alla dokument från polisförhör, rättegångar, läkarundersökningar mm är i dag tillgängliga utan någon form av sekretess.

Man kan konstatera när man läser handlingarna att rättshjälp till de anklagade, såväl maken som maken, helst sänkades. Nu år 2012 hade den helt säkert varit på annat sätt i det avseendet, som väl är. Att försvara sig själv måste ha varit ganska komplicerat och svårt på många sätt, framförallt när man som de här anklagade inte var särskilt vana att hantera språket, att tala, att motivera, att ifrågasätta, att angripa mm, och när de dessutom befann sig i en psykiskt och socialt besvärlig situation.

Förhandlingarna i rätten skedde utan att allmänheten och tidningarna fick tillträde till rättssalen. Det kan man ha full förståelse för, men hur skulle det varit nu för tiden? Möjligen hade det förhållit sig på ett annat sätt och troligen hade medierna, tidningar, radio och TV, varit närvarande och behandlat ärendet sida upp och sida ned, program efter program. Man hade intervjuat vittnen, kallat in experter för yttrande mm. Handläggningen i medierna går i sådant avseende nu för tiden ibland för långt samtidigt som det är av vikt att inte för allmänheten dölja illdåd, brutaliteter och olagligheter.

Även pm pressen inte var närvarande under rättegången så visar det sig att de på annat sätt skaffat sig en hel del information.

Det här trippelmordet får kanske inte enbart ses som en brutal handling utan även som en tragisk, mycket tragisk handling, såväl för barnen som föräldrarna. Vad hade i verkligheten hänt och varför hände det som hände? Var modern sinnessjuk eller förhöll det sig så att fadern verkligen hade begått sexuella handlingar mot sina barn? Vi vet inte och får aldrig veta. Dock finns den en tendens i vårt samhälle, då som nu, att män som anklagas för sexuella ogärningar mot minderåriga slipper ifrån påföljd i avsaknad på, vad man säger, tydliga bevis.

Jag som författare hoppas att du som läser det här, även om det är en kraftigt avkortad version av alla dokument, tar dig en rejäl funderare över det svenska rättsväsendets och medierna dåtida förhållningssätt och det nutida.

Nedan följer en sammanfattning<sup>1</sup> av de tillgängliga källorna.<sup>2</sup>

## POLISFÖRHÖR, TIDNINGSARTIKLAR och RÄTTEGÅNG

### 4 mars 1905 Polisförhör och polisundersökning

Det hölls förhör på Kronolänsmanskontoret med Stina Olsson som infann sig tillsammans med poliskonstapel G Nilsson från Söderköping. Dottern Lisa var även närvarande. Stina erkände att hon ”vid ½ 11 tiden på förmiddagen samma dag afdagatagit makarnas 3 minsta gossebarn”. Hon ångrade sig djupt. Hon hade sönderslagit isen på det en och en halv aln djupa vattenhållet och stoppat den yngste sonen under isen. De äldre syskonen hade hon tagit till ett större grävt hål om ca två alnars djup. Efter att de dränkts så hade hon fört dem under en brygga så att de inte skulle ta sig upp.

Lisa hade bett modern att ej göra så med bröderna, men kunde inte hindra henne, varefter hon sprungit sin väg.

I rapporten redogör hon sedan för orsaken till vad hon gjort och faderns ”sedlighetsbrott” med barnen. Den yngste sonen hade inte varit utsatt men hon ville även rädda honom från faderns förföljelse och när hon ”i alla fall finge fästning hon lika gärna kunde döda alla tre”. Hon menade även att fadern och äldste sonen bedrivit otukt med Lisa och även sig emellan. Dottern Lisa verifierade vad modern sagt inklusive att hennes bror och hennes far bedrivit otukt med henne.

Stinas personuppgifter noterades och hon förklarades därefter ”skyldig att genast träda i häkte” och avfördes till härvarande polisstation för att där hållas under bevakning.

Maken och äldste sonen var i staden och de inhämtades för förhör. De förhördes i närvaro av stadsfiskalen C A Biörklund, men båda nekade.

Stadsfiskalen, Lisa och en polisman for till Lilltorp för att förvissa sig om vad som skett. ”Vid ankomsten till Lilltorp, som är enligt men fritt beläget, omkring en half mil från Söderköping och efter inträde i boningshuset anträffades det yngsta af barnen, Nils, liggande i vaggan alldeles naken, liksom sofvande. Han var kall men lederna ännu mjuka samt utan tecken till yttre våld.” ”Flickan Lisa utvisade den andra mordplatsen, vattenhålan nedanom ladugården och der anträffades de båda äldsta, Bertil och Gustav, nu liggande i vattenytan

---

<sup>1</sup> Några tidningsreferat har ej medtagit, vissa vittnesrapporter har även de helt uteslutits förutom att starka reduktioner gjorts av alla protokoll och speciellt de medicinska utlåtandena som varit alltför detaljerade att häråterge.

<sup>2</sup> Samtliga personnamn och ortsuppgifter från förhören, rannsakingen och tidningarna har bytts ut till neutrala uppgifter. Även korrekta datum har bytts ut mot fingerade sådana. Detta med tanke på att det finns efterlevande från den aktuella familjen och från vittnen m fl som kanske inte känner till händelsen och som kan bli illa berörda om de får kunskap om vad som hänt. Samtliga handlingar är dock sk allmän handling och ej belagda med sekretess.

under den omnämnda bryggan. De upptogs genast och transporterades till boningshuset samt afkläddes och besigtigades, hvarvid något tecken till yttre våld ej heller å dem kunde förmärkas, dock skulle här antecknas att å den äldste, Bertil, förmärktes liksom någon blånad kring sjelfva stolgången.” ”Efter en kortare undersökning af boningshuset, som tydde på en sällsynt snuskighet och oordning, låstes rummen”.

Efter återkomsten genomfördes ånyo förhör i närvaro av stadsfiskalen C A Biörklund och e o landskanslisten Karl Karlsson med sonen Petter och sedan med fadern Karl.

Petter nekade till han bedrivit otukt och likaså att sådant förekommit mellan honom och fadern. Småningom erkände han att han vid 10 års ålder en gång i skogen och en gång i logen utövat otukt med system, något som han lärt sig av andra.

Karl inledde med att berätta om sina levnadsomständigheter. ”Han är född den 16 Mars 1863 i Skönbergas socken af föräldrarne Olof Gustav Persson, som ännu lefver och bor i Stortorp. Modern, hvars namn Olsson icke kan uppgifva, afled då Olsson var 2 år. Fostermoderns namn kan ej heller uppgifvas. Vistades i föräldrahemmet till för sju år sedan, då han köpte och tillträdde ¼ mtl Lilltorp, som han ännu äger. Samma år eller 1899 ingick han äktenskap med Stina Lisa Olsson, under hvilket äktenskap makarnas nu dödade barn blifvit födda. Karl Petter Viktor och Lisa Karolina Maria äro födda utom äktenskapet. Hustrun har varit svartsjuk och ofta utfarit i trätor, hvadan Olsson uppgifver att äktenskapet ej varit lyckligt”.

När makarna konfronterades under förhöret upprepade hustrun sina beskyllningar och blev till sist så rasande att hon fördes ut ur salen.

Karl Olsson förklarades skyldig att genast träda i häkte, tillsvidare i det lokala rannsaksningshäktet, där även hustrun och sonen skulle förvaras över natten.

#### 4 mars 1905 Söderköpings Posten

”För ögonblicket erinras vi oss ej någon rusligare händelse på lång tid än den som meddelas strax innan tidningen går i press...” ”Hvad har då den onaturliga modern att säga? Jo, gräsligheter på gräsligheter!” ”Far och son (den senare lärd af den förre) ha bedrivit otukt med de 11 och 7-åriga flickorna.” ”Hon förklarar att hon hellre vill lefva i fängelse än i hemmet under skildrade omständigheter.”

#### 4 mars 1905 Söderköpings Tidning

”Modern, som föreföll trött och förtviflad, men i öfrigt fullkomligt redig, förklarade, att hon velat rädda sina små barn från det rysliga eländet, hvilket hon ej längre kunnat uthärda. Särskildt hade hon upprörts af 4-åringens skrik, när fadern varit instängd med denne i kammaren...”

### 5 Mars 1905 Polisförhör

Dottern Lisa förhördes åter. Hon hade dessförinnan undersökts av provinsialläkaren Håkansson och hon hade funnits ”intakt”.

Hon vidhöll att fadern ”gnidit sig mellan hennes lår” en gång i en skogshage och en gång i logen vid en rast under tröskningen.

Sonen Petter förhördes åter och nekade åter till otukt med fadern och sina bröder, men erkände vad han tidigare sagt beträffande sin syster. Då det skett när han var minderårig, och sålunda för länge sedan, frigavs han men fick vara beredd på att delta i fortsatta eventuella förhör och tillsades att ”förståndigas” och att ej besöka sin syster.

Därefter vidtogs ytterligare undersökning i Lilltorp och barnen placerades i anskaffade kistor. Då deltog fjärdingsman J H Falk och Karl Olssons bror C A Olsson. Oredlig litteratur eftersöktes men kunde inte hittas. Snuskighet och oordning rådde öfverallt.

### 6 Mars 1905 Polisförhör

Förhör skedde med närboende som man kunde anta ha någon kännedom om makarna Olsson.

De häktades broder och svåger hemmansägaren C A Olsson i Stortorp sa att ”han aldrig hört annat än godt mellan makarna, men kort före jultiden hade hustru Olsson klagat för Sundin att hon inte kunde vara tillsammans med Karl (mannen) enär hon misstänkte att han hölls med flickan.”

Vid ett tillfälle, enligt vad hustru Olsson berättat, hade mannen sagt att han skulle gå ut (man hade en kvinnlig gäst i stugan), och hustrun hade uppfattat det som en uppmaning till dottern att följa med. Likaså hade mannen med minspel och blinkningar åt dottern efter besök i kammaren visat på någon form av relation dem emellan.

### 6 mars 1905 Söderköpings Posten

”I den hastigt tillkomna notisen i förra numret inflöt oriktigt att det bland barnen .... skulle finnas två flickor; men det är endast en...”

”Alla människor här i den trakt, där man haft de nästan makalösa gräsligheterna ... inpå sig, rysa.”

”Konstapel Nilsson stod på Hagatorget i onsdags e. m. när hustrun Olsson, som han länge varit bekant med, kom till honom hälsande och med förklaring att hon vore svårt sjuk.

- Hur är det då fatt?
- Jo, jag lider så förskräckligt, ty i dag har jag – mördat mina tre mindre barn.”

Tidningen diskuterar även rättssäkerheten och menar att i ett land med jury skulle ett frikännande av kvinnan vara tänkbart, om det hon anklagar mannen och sonen för är korrekt, men här är tidningen tveksam till hur det skall gå. Man menar att lagkunnig hjälpare åt

anklagade i brottmål gör sig påmind. Man tycker till och med att en advokat frivilligt bör träda fram och bistå henne.

#### 6 mars 1905 Söderköpings Tidning

”Familjen befann sig i goda ekonomiska omständigheter. Förhållandet makarna emellan har, enligt såväl makarnas egna som grannarnas samstämmiga uppgifter, varit långt ifrån godt.”

”Att hon redan rätt länge misstänkt mannen för sedlighetsbrott, framgår äfven däraf, att hon vid något tillfälle i höstas medtagit .... dottern ... och låtit henne undergå läkarundersökning, hvarvid dock ingenting blifvit konstaterat af den beskaffenhet modern antytt.”

”Den af kommisarien... på själfva mordplatsen verkställda undersökningen har bl. a. ådagalagt, att Stina Olsson fattat sitt hemska beslut midt under det att hon varit sysselsatt med att grädda pannkakor. På köksspisen kvarlågo nämligen såväl några färdigräddade pannkakor som en del pannkakssmet. Hemmet föreföll synnerligen snuskigt och oordnad...!”

”Att de stackars barnens dödskamp varit ganska svår, framgår tydligt af det förfärade ansiktsuttryck de bevarat än i döden. Det yngsta barnet däremot synes hafva ljutit en snabb och smärfri död, att döma af det fridfulla uttryck, hvaraf dess anlete präglades...”

#### 6 mars 1905 Östgötaposten

Tidningen skriver: ”Inför brott sådana som de här föreligga står förståndet nästan stilla, - och innerligen väl är det, att de kännas som låge de hardt när utanför det menskliga”.

#### 7 mars 1905 Polisförhör

Arrendatorn Oskar Svensson i Bredstad sa att han kände Karl Olsson men sällan varit hemma hos honom. Då han varit där har ”han fått det intrycket att någon ordning ej varit rådande hvarken inom eller utom hus, dock värre inom”. Någon gång hade han sett Olsson drucken, men på senare tid inte så ofta.

#### 8 mars 1905 Polisförhör

Utjordägaren P Lundberg, Klastorp, förhördes i närvaro av fjärdingsmannen J H Falk. Vittnet hade sällan besökt Lilltorp och visste inget om makarnas förhållande sinsemellan eller emot barnen. Han menade dock att han sett att Larsson skött lantbruket ordentligt.

”Pojken i Lilltorp (Petter) har varit elak under sin skoltid och har haft alla möjliga odygder och ofog för sig”.

Hustrun Klara Lisa Lundberg kände inte heller hon något om makarna Olsson. ”Hon har afskytt stället därför att det sett så ruskigt ut” och Larsson varit inbunden och skygg.

Maria Larsson i Backa hade bara varit i Lilltorp en gång. Olsson hade biträtt med tröskningen i Backa och då uppfört sig ordentligt. Petter hade hon sett i missionshuset och då hade han uppfört sig anständigt.

Nämndemannen Per Carlsson i Backa kände Olsson men hade bara sett hustrun en gång. Han hade ingen kunskap om makarnas förhållande och fann Olsson ordentlig.

Änkan Brita Lisa Johansson i Segerstad grenadjärtporp har ibland gått ärenden till Lilltorp. Hustru Olsson beklagade sig för ungefär ett år sedan för henne om att mannen inte kunde "låta bli flickan i sedligt hänseende." Hon har sedan ofta beklagat sig. Vittnet menade också att de båda makarna alltid "ryta mot varandra". Hustrun har skött barnen väl, men på sista tid blivit mindre gästfri.

Lifgrenadiären Claes Oskar Berg i Segerstad grenadjärtporp har aldrig märkt att Olsson "umgåtts med osedliga tankar". Han har alltid varit nykter i hemmet. En gång när Olsson hade "penningar, hade han sagt att han ej vågade omtala detta för hustrun, ty då vill hon hafva därav." Olsson är hjälpsam och beskedlig som granne.

Änkan Elisabeth Nilsson i Kvarnbyn var i Olssons hem som hjälp när det yngsta barnet föddes. Mannen brydde sig föga om barnet, som var sjukt, och inte heller om hustrun som hade nedsatta krafter. Hon tycks ha blivit sämre när det gäller att sköta hemmet. Hon anger att mannen är "tyst och sluten". Enligt vittnet har fru Olsson "före jul varit med sin dotter hos Doktor Nyström i Söderköping för undersökning samt att doktorn sagt "det var rusligt." "

Hustrun Brita Jönsson Kvarnbyn grenadjärtporp sade att mannen Olsson, enligt hustrun, var lat, men aldrig elak "äfven om han varit något supig". Under november hade hustrun beklagat sig för vittnet om att mannen hade något "okyskt för sig med flickan och att detta pågått i fyra år."

Änkan Lisa Lindberg, Persberg under Lund, har sytt kläder åt barnen och har tyg som skall bli till rockar åt pojkar. Det talades vid besök i Lilltorp inget om några missförhållanden. Olsson läste tidningen och "såg nedslagen ut".

#### 11 mars 1905 Polisförhör

Organisten och folkskolläraren Johan Bergstrand i Moberga hade hörts om de båda äldsta barnens kunskaper under skoltiden. Sonen uppgav läraren var "när nog idiotisk, var slö och liknöjd samt hade en mängd ofog för sig både i skolan och under vägen.... Han blev agad och var något bättre de senaste åren." System som "nyss börjat sin skolgång, däremot läser bra och har gott vitsord för sitt uppförande."

#### 12 mars 1905 Polisförhör

Hustru Maria Charlotta Sundgren i Skönbergas fattighus känner båda makarna. Vittnet har dock inte varit hemma hos dem sedan det yngsta barnet föddes, annars brukade hon bistå med

bl a byk. Makarna var alltid överens när hon förr var där, och de vara rädda om sina barn. Vittnet har aldrig hört hustrun beskylla sin make för osedlighet. Däremot menar, hon som flera andra vittnen, att det inte var någon ordning i bostaden.

#### 14 mars 1930 Obduktion

Obduktionen av de tre barnen skedde på Söderköpings lasarett av rättsläkaren Adolf Håkansson och bevittnades av kronolänsman C Brinkman och lasarettsvaktmästaren Gustaf Hellgren. Brinkman var den som förde protokoll och som även identifierade de tre barnen.<sup>3</sup>

Besiktningen är utförligt redovisad vad det gäller såväl yttre kroppsförhållanden som inre sådana. Utlåtandet är daterat 21 mars.

#### 16 mars 1905 Polisförhör

Statdrängen P R Carlsson i Tallberg i Gårdeby och hans hustru Carolina Carlsson, varav Carolina är syster till den anklagade frun Olsson, hälsade i november förra året på i Lilltorp. Carolina noterade då genast att det inte var ordning i bostaden och att hennes ”systers utseende inte var som förr.” På en rak fråga sa fru Olsson ”under gråt .... att mannen Karl Olsson icke lät flickan vara ifred i sedligt hänseende och att hon icke kunde stå ut med att hafva det på detta sätt.” Fru Olsson trodde dessutom att ”mannen höll sig till andra” och att mannen då han var ”åt staden, icke kom därifrån förrän långt fram på efternätterna”. Mannen hade dessutom inte varit ”när henne efter yngsta gossens födelse”, vilket han inte fick för hustrun heller eftersom han tycktes ha något gemensamt med flickan.

#### 16 mars 1905 Läkarutlåtande

Läkaren vid Norrköpings Kronohäkte Wilhelm Bergsten har gjort ett uttalande om hustrun Olsson och menar att hon inte verkar vara sinnesjuk, att hon inte ångrar vad hon gjort och att hon begått brotten som den enda utvägen. Hon tror att hon skall avrättas, halshuggas eller skjutas. Hennes inställning här beror inte på sinnesjukdom utan på det aktuella sinnes-tillståndet.

Läkaren slutar med att mena att en fullgod sinnesundersökning kräver längre tid för att kunna utföras.

#### 16 mars 1905 Skrivelse från Kyrkan

Vice pastor Carl Rydberg har om Karl Olsson gjort ett utdrag ur kyrkobokföringen och noterat namn, födelsedatum, yrke mm för mannen Olsson och där bl a skrivit en kommentar om stöld år 1903.<sup>4</sup>

---

<sup>3</sup> Dokumentet finns inlagt som bilaga till rannsakingen den 2 april, och torde således inte varit känt vid rannsakingen den 18 mars. Totalt omfattar protokollet 10 handskrivna sidor i folieformat

18 mars 1905 Häradsrätten för Hammarkinds och Stegeborgs skärgård, förlagd till tingshuset i Mogata, behandlade ärendet (§ 89)<sup>5</sup>

Först noteras att rätten fått en skrivelse den 7 mars från kronolänsman C Brinkman i vilken han informerade om att han ”införpassat” hemmansägaren Karl Oskar Olsson och hans hustru Stina Lisa Olsson till kronohäktet i Norrköping. Den förre ”såsom skäligen misstänkt att hafva utöfvat otukt med sina minderåriga barn och den senare för mord å makarnas tre yngsta barn”. Med hänvisning till de båda brottens karaktär beslutades att rannsakingen skulle ske inom lykta dörrar.

Som underlag till rättens handläggning förelåg ett digert protokoll från polisens förhör. Rannsakingen inleddes med att åklagaren delgav rätten ett utdrag ur straffregistret för Stina Olsson, som infördes till rätten av fänggevaldigen, och man kunde notera att hon tidigare ej varit straffad.

Från läkaren vid kronohäktet i Norrköping föredrogs även en skrivelse. Av denna framgår om Stinas sinnessillstånd i häktet att ”inga tecken på sinnesjukdom framträd”, ”hon ej synes särdeles djupt gripen af ånger”, därför att hon ”begått brotten, som den enda utvägen för att skydda barnen”. Likaså står det i skrivelsen att ”hon har den alltjämt återkommande föreställningen att hon när som hellst skall afrättas”. Varje gång någon kom in i hennes cell ”tror hon att hon skall halshuggas” och på fängelsegården tror hon att ”hon skall skjutas”. Undertecknaren, Wilhelm Bergsten, läkare vid Kronohäktet, avslutar med att skriva: ”Att bestämt yttra sig öfver hennes sinnessillstånd anser sig undertecknad ej kunna, därför att afgifva ett sådant yttrande längre tid är erforderlig”.

Stina bereddes tillfälle att yttra sig om personuppgifterna och berätta om sin uppväxt.

”Vid femton års ålder lemnade hon föräldrahemmet och tog tjänst i hemtrakten samt kom vid 22 års ålder såsom tjenare till Karl Olssons föräldrahem i Stortorp, där hon genast trädde uti intim förbindelse med Karl Olsson. Ett år derefter afflyttade hon från Stortorp samt förhyrde en i närheten liggande stuga, där förhållandet till Olsson fortfor och där hon åt Olsson födde barnen Petter och Lisa. Våren 1898, då hon var hafvande med den son, som sedermera erhöll namnet Bertil, ingick hon äktenskap med Olsson, och afflyttade makarne då till Lilltorp, där sonen Gustav föddes på hösten samma år.

Förhållandet var mycket godt emellan makarne, oaktat hon vid den tiden misstänkte att mannen gick till andra qvinnor” tills hon för första gången för omkring fyra år sedan, utan att hon kunde angifva årtalet, började misstänka att mannen öfvade otukt med dottern Lisa. Vid

---

<sup>4</sup> Svårtolkad och kanske felaktigt tolkad.

<sup>5</sup> Protokollet med bifogade bilagor omfattar 40 handskrivna sidor i folieformat, dvs något större än dagens A4-format.



återkomsten till hemmet vid sistnämnda tid från en resa till Klastorp såg hon nemligen Lisa komma ut från en kammare i bostaden, där mannen befann sig, hvarför hon fattade misstankar i nämndt hänseende samt undersökte Lisa, hvarvid hon å främre delen av hennes byxor fann fläckar, som hon bestämt uppfattade häröra sig från mannen.”

Vidare berättade Stina att hon förhört Lisa i frågan och att dottern redogjorde för modern hur fadern behandlat henne, och när Stina tog upp detta med maken, så ”rodnande han”.

Familjen disponerade i den gemensamma sovkammaren två sängar, en soffa i vilken fadern och dottern Lisa sov, och en säng där modern och de yngre barnen sov. Enlig Stinas redovisning för rätten så misstänkte hon att fadern utövade otukt vid fler tillfällen, vilket hon påpekade för honom. Maken visade sig då hård mot henne och slog henne vid ett tillfälle.

Hösten 1903 föddes så sonen Nils, varvid Stina var mycket sjuk ”och kunde mannen under denna tid ej komma när henne”. Dottern Lisa uppgav då för henne att fadern då utövat otukt med henne. Våren 1904 övergick hennes misstankar till visshet ”i synnerhet som, såsom hon uttryckte sig, hon tyckte att mannen annars kunde kommit till henne”. En och annan gång skedde det dock, dagtid. Hon förebrådde mannen och sade till honom att han ”fick gå till andra quinnor, om han blott lät bli Lisa”. Mannen fick nu flytta till en sovplats i en annan kammare. Därvid kom hon att misstänka att mannen nu utövade otukt med äldste sonen Petter, som sov i köket. Som skäl för sina misstankar angav hon att ”sonen af fadern erhöll så mycket pengar han önskade, att sonen blef elak mot henne, att sonen påstod sig vara ”lika god” som hon samt att han började kalla henne för du”.

Efter att ha rådgjort med flera personer sände hon Lisa kort före jul till mannens broder, C A Olsson i Stortorp. Hennes man började, då enligt Stina, att utöva otukt med sönerna Bertil och Gustav, vilket visade sig bl a genom att Bertil blev rädd för fadern. Båda sönerna fick ”utsot, blefvo röda i stolgången, samt ej tordes gå på afträdet eller till fejsen”. Lisa återkom efter jul till Lilltorp men fadern avhöll sig från ytterligare otukt med henne. Stina och Lisa vaktade därefter tillsammans på de små bröderna för att förhindra faderns beteende. Stina blev alltmer ängslig till sinnet och beklagade sig för en grannfru, Brita Jönsson i Kvarnbyn, ”men hon ville inte sätta tro till hennes tillvitelser mot mannen”. Till slut fann Stina sitt tillstånd outhärdligt och tanken på att döda de yngsta barnen dök upp hos henne och att på sätt hindra fadern att komma åt dem.

Därefter fick dottern Lisa yttra sig.

Till en början vidhöll hon de uppgifter hon lämnat vid polisförhöret angående faderns ”mot henne föröfvade otuktsbrotten”. Sedan grät hon och menade att fadern enbart en gång, när hon var mycket liten, och de sov tillsammans i soffan, hade lagt sig över henne och gnidit sig mot henne. Vid förfrågan från sin mamma hade hon berättat vad som hänt och undan för undan ökat på antalet tillfällen som fadern förgripit sig på henne. Hon hävdade att modern varit envis.

Lisa hade också hört när mamman frågade de yngre sönerna om faderns beteende och att en av dem nekat medan den andre härmat mammans fråga att ”pappa gnodde dem med pissaren i ashålet”. Rätten noterade att Lisa var något svävande i sin redogörelse.

#### Den äldste sonen Petter hördes

Han sade sig ej ha känt till vad som hänt, men han hade hört att mamman klagat på pappan i frågan. Han nekade till att hans far utövat otukt med honom och likaså att han själv skulle ha gjort det med sin syster Ingrid.

#### Åklagaren började nu höra vittnen

Grannar, bekanta och släktingar hördes för att rätten skulle kunna bilda sig en uppfattning om Augusta och hennes make.

C A Olsson vidhöll vad som framgått av polisförhören med honom och tillade att han trodde att Stinas tankar om mannen berodde på att hon var svartsjuk på honom. Han ”satt i fönstret och såg efter fruntimmer”.

Anna Maria Johansson vidhöll även vad som sagts i polisförhören men tillade att hustrun Olsson, Stina, beklagat sig för henne om att maken utövat otukt med två av barnen, och att hon sagt till Stina att hon saknade grund för sina ”misstankar mot mannen”.

Elisabeth Nilsson hade även hon ett tillägg, nämligen att hon sammanträffat med hustrun Olsson som ”sett lite besynnerlig ut”, och ansett att misstankarna saknat grund.

Brita Jönsson tillade att Stina Olsson vid deras möte i november 1904 inte ville anmäla sin make för otukt och att Stina vid ett tillfälle berättat att mannen slagit henne när hon ställt mannen till svars för otukten.

Vittnenas berättelse upprepades för dem och så tillerkändes de ersättning för att de vittnat med 3 kronor vardera för männen och 2 kr vardera för kvinnorna och slutligen 1 kr och 50 öre vardera till de båda barnen.

#### Förhör med Karl Oskar Olsson

Olsson vidhöll om sina levnadsförhållanden det som han uppgivit i polisförhören och vad som framgick av prästbeviset. Dock angav han att det var 1898 han gift sig med Stina Lisa Persdotter och att hans tilltalsnamn var Karl. Hans mors förnamn var Kristina, att han hade gått i folkskolan och kunde läsa och skriva samt att han ej tidigare varit åtalad för brott.

Han delgavs så beskyllningarna från hustrun och dottern, vilka han bestred. Han bestred även att sönerna i hans närvaro beskyllt honom för otukt och pekade på att hans hustru jämt och

ständigt beskyllt honom för detta. Han hade då sagt henne att dra det inför domstol, vilket hon sagt att hon inte ville och att man kommit överens om att inte yppa frågan inför andra då brotten enbart fanns i hennes ”uppjagade fantasi”.

#### Rättens beslut

**”Med bifall till åklagarens anhållan om uppskof uppskjuter Hrtnn (Häradsrätten) ifrågavarande ransakningar till den 2 instundande april klockan 11 f.m. då Karl Olsson och hans hustru Stina Lisa Olsson, hvilka i afbidan på nämnda ransakning skola återförpassas till Kronohäktet, i åklagarens närvaro, nämnda dag ånyo skola inställas vid Rttm (Rätten).**

**Sessionen som fortgått utan afbrott slutade klockan 2,15 e.m.”**

#### 18 mars 1905 Söderköpings Posten

Tidningen kunde informera om vilka vittnen som inkallats och att man gått igenom protokollet om 20 sidor från polisförhören.

De båda häktade, mannen och hustrun, förvaras i Norrköpings kronohäkte och fördes till tingsstället i Mogata i var sin skjuts. Någon frivilligt advokat infann sig inte.

Under förhören under rannsakingen medgav sonen att han en gång begått osedlighet mot sin syster, men det var flera år sedan. Den häktade mannens bror berättade att hustrun talat med honom om mannens osedliga liv och ”uppgifvit sig ej vilja lefva tillsammans med honom.” Hon hade även sagt att hennes make levde med andra kvinnor.

#### 18 mars 1905 Söderköpings Tidning

Tidningen noterar, även som Posten, att de båda brotten ligger nära varandra, men man använder i stället för orden osedlighet och otukt ordet tidelag.

4 tidningsreferenter, som infunnit sig, ”sågo sig alltså hastigt och lustigt försatta utanför lyckta dörrar, icke utan ett stilla knot afbidande rannsakingens slut.”

”Af vittnesmålen, hvilkas detaljer hemlighållas, lär åtskilligt af vikt hafva framgått, ehuru dock inte af afgörande betydelse.” ”Att hustru ..... vid tiden för sitt hemska dåd befunnit sig i ett öfverretadt sinnestillstånd, synes vara utrönt.”

”Modern, som föreföll trött och förtviflad samt flera gånger under förhöret brast i gråt,..... fick sitta under rannsakingen. Mannen....., som med sin mörka min, sin dystert irrande blick och sina nedhängande mustascher gjorde ett föga tilltalande intryck, såg nedslagen ut...”

### 20 mars 1905 Östgöta-posten

”Vid Mogatatinget rannsakades i onsdags för mord å sina tre små barn häktade hustrun Stina Lisa Olsson från Lilltorp i Skönberga och hennes för sedlighetsbrott mot barnen likaledes häktade man, hemmansegaren Karl Oskar Olsson.”

Det framkom att hustrun Olsson ”för de olika vittnena förtviflad klagat öfver mannens beteende mot barnen”, dottern Lisa vidhöll en del av vad hon sagt i förhören och hustrun Olsson vidhöll” sina tidigare påståenden, liksom mannen envistfortfor att neka till hvad som lades honom till last”.

### 21 mars 1905 Rättsläkarens utlåtande

Obduktionsrapporten avslutas med ett utlåtande från rättsläkaren:

Han konstaterar att barnen dött genom att de dränkts. Analöppningarna hos alla tre barnen är något förändrade (slapp stormuskel med öppen och gapande ändtarmsöppning) men ej mer än vad som skulle kunna vara normalt. Läkaren menar att då fadern enbart anklagas för otukt med två äldsta man sålunda inte har tillräckligt stöd för otukt eftersom alla tre barnen har liknande ”fenomen”.

### 2 April 1905 Häradsrätten för Hammarkinds och Stegeborgs skärgård, förlagd till tingshuset i Mogata, behandlade ärendet (§ 1)<sup>6</sup>

Nya förhör vidtogs, vilka inleddes med dottern Lisa. Hon kunde inte återge när otukten skett, men sa att ”hon och fadern hade ... legat afklädda i en soffa”. Vad som närmare hänt ”hade hon inte någon förnimmelse av”. Enligt åklagaren så hade provinsialläkaren Håkansson funnit henne ”intakt” och läkaren N E Nyström vid lasarettet funnit hennes ”förhållanden normala” vid besöket före jul. Dottern sa också att hennes mor blivit nedstämd och ledsen när hon fått vetskap om otukten och att det hade ökat när hon även fick kännedom om otukten med pojkarna. Enligt dottern hade hennes mamma en gång tidigare sagt att hon borde döda pojkarna för att skydda dem för faderns otukt och sedan upprepat det vid det datum hon verkställt dådet. Lisa hade sett vad modern gjort, men blivit rädd och dragit sig undan

### Makarna Olsson hörs igen

Hon var ”orolig, syntes klen och medtagen” och klagade över håll i ena sidan. Hennes redovisning från förra rannsakingstillfället upplästes och hon vidhöll vad hon sagt.

Hon hade när hon tidigare följt sin dotter till Stortorp, och därefter kommit hem berättat för sin make att hon kände till hans otukt med dottern. Hon hade därefter druckit mycket kaffe och känt sig underlig i huvudet.

---

<sup>6</sup> Protokoll med bifogade bilagor omfattar 23 handskrivna sidor i folieformat, dvs något större än dagens A4-format.

Hon hade först tänkt dränka yngsta barnet, men återvänt in, och strax efter gått ut ingen och fullföljt tankegången.

Därefter infördes mannen Olsson. Han bestred fortfarande ”att hafva gjort sig skyldig till otukt” med något av sina barn. Han menade att hans hustru inbillat dottern vad den senare berättat.

#### Vittnesförhör

Därefter hördes Carolina Carlsson, som vidhöll vad hon sagt vid polisförhöret. Åter berättade hon om sitt besök i. Vidare fick rätten veta att hennes syster sedan en lunginflammation som liten varit ömtålig och blivit ledsn ”så snart något icke gått efter hennes önskan”.

Hustrun Kristina Lundberg i Larsbo i Tingstad kom ihåg hustrun Olsson när hon fick sitt första barn och att hon då ”varit mycket mån om att mannen icke skulle underhålla sig eller prata med andra quinnor”. När det andra barnet föddes hade vittnet bistått med mjölkning i ladugården och hjälp av mannen Olsson att ”hålla kreaturen i styr.” Hustrun Olsson hade blivit svartsjuk och så snart hon kom upp ur barnsängen tvingat sin man att dra sig på en kälke till ladugården för att själv mjölka. Vid ett tillfälle hade vittnet bjudit makarna på kaffe i sin bostad, Klastorp, men hustrun Olsson hade inte kommit, utan enbart maken Olsson och hans dotter.

Lars Gustav Olofsson, lantbrukare från Granberga, hade varit på Lilltorp senast 1904 i samband med brandsyn. Dessförinnan var det fem år sedan. Han ansåg att förhållandet mellan makarna vid båda tillfällena syntes bra.

Nils Gustav Andersson i Bredstad hade känt makarna Olsson sedan tre år tillbaka. Han och Olsson hade hjälpt varandra med jordbruksarbete, tröskning och annat. Förhållandet mellan makarna var gott. Någon beskyllning om otukt hade vittnet ej hört.

#### Ekonomisk ersättning till vittnena

Vittnena ersattes med skjutskostnad och med dagtraktamente. Lisa med 1 krona 50 öre, Carolina och Kristina med 2 kronor, och de båda männen med vardera 3 kronor.

#### Läkarrapport

Provinsiälläkare Adolf Håkanssons rapport föredrogs. Åklagaren hade begärt obduktion av barnen för att säkerställa att de avlidit genom dränkning och inte på annat sätt. Likaså ville man få veta om de båda äldsta avlidna barnen varit utsatt för otuktsbrott. Håkansson hade varit tveksam till obduktionens ändamål då han menade att dödsorsaken genom erkännandet

ju stod klar. Landshövdingeämbetet hade dock anmodat honom att utföra den, vilket han även gjort.

### Åklagarens förslag

”Åklagaren förklarade att han icke kunde förebringa någon vidare bevisning utan öfverlemnade målet till Rättens afgörande.

Med stöd av dottern Lisas uppgift yrkade åklagaren ansvar å mannen Olsson för otukt med sin nämnda dotter.

Beträffande hustru Olsson yttrade Åklagaren ”*då Stina Lisa Olsson enligt hvad utredningen gifvit vid handen med uppsåt att döda och delvis efter öfverläggning genom dränkning afdagatagit sina tre barn, tveker jag icke att å henne jämlikt 14 kapitlet 1 § Strafflagen yrka ansvar för mord, men som bemälda Olsson vid gärningens begående väl icke torde få anses fullt tillräknelig, hemställer jag att vid straffets bestämmande hänsyn tages till ett sådant utan egen skuld iråkadat förhållande*”.

”Olsson bestred fortfarande åtalet och anhöll att varda på fri fot försatt. Hustrun Olsson bad om förlåtelse för sin missgärning.”

### Utslag

Rätten menade att någon bevisning mot maken Olsson inte fanns varvid ”**Olsson varde från ansvar befriad; och skall Olsson icke vidare i och för detta mål hållas häktad**”.

Beträffande maken Olsson beslutade Häradsrätten avvakta den rättsmedicinska rapporten och uppsköt därför målet till den 21 april 1905. **Hustrun Olsson skall ”återförpassas till Kronohäktet.”**

### 3 april 1905 Söderköpings Posten

Rätten beslutade efter överläggning:

”att Olsson skulle helt frikännas alldenstund inga bindande bevis mot honom förebrakts och genast frigifvas;”

” att hustru O skulle...kvarhållas i häkte och målet mot henne åter förekomma.... till hvilken tid rättsmedicinsk undersökning ...” skulle ske.

Makarna skildes åt i rätten med orden: ”Jo, du har ställt till det trefligt” sade maken. Och hustrun svarade: ”Det kommer an på dig allt sammans!”

### 3 april 1905 Söderköpings Tidning

Rannsakingen inleddes med att protokollet från föregående tillfälle upplästes, och domaren ställde kompletterande frågor.

Hustrun accepterade protokollets lydelse. ”Bland stöd för sina misstankar om mannens förmenat osedlighet mot barnen anförde hon, att mannen rodnat, när hon talat vid mannens om hans beteende mot dem.” ”Domaren föreställde henne, huru orimliga misstankarna voro rörande mannens förhållande till de aflifvade gossarna. Han hade ju den äldsta gossen... att hålla sig till, om så skulle varit som hustrun trodde.”

Mannen erkände inte att han begått brott. Hans uppfattning var ”att hustruns starkt uppjagade fantasi drivit henne till beskyllningarna ...” Han uppgaf, att hustrun jämt och ständigt grälat på honom för att han icke låtit barnen vara i fred. Han hade svarat henne, att hon finge draga saken inför domstol, om hon hade något att anmärka.”

Målet mot hustrun uppsköts, medan mannen frigavs.

### 6 april 1905 Söderköpings Posten

”Ingen lagkunnig har ställt sig vid barnamöderskans .. sida vid de två tillfällen häradsrätten i Mogata behandlat hennes ruskiga sak”.

Man ondgör sig över att pressen ej fått närvara under rättegångarna. ”Det är en fråga förtjänt af pröfning denna om icke brottslingar inför rätta skola kunna få påräkna åtminstone den indirekta hjälp, som vid rannsaking närvarande referant kan finna anledning gifva genom tidningsmeddelanden.” Man menar att allmänheten via ”långa öron” fått en bild av det hela som inte är korrekt och att allmänheten ställer sig frågan ”Var modern galen eller klok”.

Tidningen skriver vidare att någon undersökning av moderns sinnestillstånd inte gjorts och likaså finns inget yttrande från fängelseläkaren, men trots detta har åklagaren överlämnat målet och yrkat på döds- eller livstidsstraff. Är det verkligen möjligt att åklagaren yrkat detta? Vilken garanti har man för att häradsrätten dömer utan att sinnesundersökning gjorts? Varför bestämde man inte redan från början att vidta sådan undersökning? Man ifrågasätter även varför det överhuvudtaget företogs obduktion av de två äldsta barn, och om så skulle ske, varför gjordes den så sent? ”Konstigheterna i denna rättegångshistoria bero förmodligen till en del på att två domare haft med saken att skaffa.” Det är ”tänkbart, att den moder, som plötsligt dödat sina tre barn, saknade förståndets fulla bruk vid detta tillfälle.”

### 8 april 1905 Söderköpings Tidning

”Söderköpings Posten (har)... i fullkomlig okunnighet om svenska lagens föreskrifter i berörda hänseende – gett sig in på att i en visserligen till sitt syfte välmenande, men i sak fullkomligt obefogad och för allmänheten missledande artikel ampert kritisera såväl häradsrätten som allm. åklagarens tillvägagångssätt...” ”Då den stora allmänheten ej torde vara mycket lagkunnigare än vår platskollega, anse vi att ett upplysande beriktigande

härvidlag vara rent af påkalladt...” Man menar att lagen föreskriver en annan ordning i handläggningen än den som Söderköpings Posten anfört, och att häradsrätten följt den stadgade ordningen. Man tycker det är synd att man inte äger ”offentliga försvarsadvokater” men pekar på att det är domaren som har som sin uppgift att se till att allt utredes och även skall undersöka om det finns några omständigheter som ”förminska eller utesluta den tilltalades brottslighet”, dvs i detta fall om den tilltalade är otillräknelig eller ej. Åklagaren däremot skall ”framhäfva alla de synpunkter, som göra den tilltalade brottslig”. När åklagaren lagt fram sin sak kan domstolen föra ärendet vidare till Medicinalstyrelsen för medicinsk prövning, och då skall allt i övrigt vara inhämtat, skriver man, eftersom läkaren skall ha full kännedom om vad som behandlats.

Givetvis skall obduktion ske, eftersom man måste utröna om barnen verkligen blivit dränkta, man kan inte enbart nöja sig med att den tilltalade erkänt detta. De kan ju ha avlidit på annat sätt innan de kastades ned i brunnen.

Man pekar även på att mål av denna karaktär skall hållas inför lykta dörrar, och har svårt att förstå vilken hjälp den anklagade skulle ha av pressens närvaro, pressen som ju även den är en del av allmänheten. Man kan ”inte begära att en småstadstidning skall bestå sig med juridiskt bildad redaktion”, men man menar att den bör avstå ifrån att lägga sig i saker som den inte begriper.

#### 11 april 1905 Rättsmedicinskt utlåtande

”Obduktionen har bekräftat hvad man redan förut icke hade minsta anledning betvifla, nämligen .... gossarna .... ljugit döden genom drunkning eller dränkning”

#### 11 april 1905 Söderköpings Posten

”Rättsbehandlingen af .... dramat gaf oss anledning påvisa dels fördelen för allmänheten och de anklagade, om prässen icke afstängdes från vissa rannsakingar och dels – såsom vi våga anse – att rättsbehandlingen stundom bedrifves bakvänt, hur lagenlig den ändock må vara.”

”Hur pass det fria ordets män i S.T:s redaktion uppskatta det fria ordet förstås af rådet till småstadstidningarna ett ej kasta sig midt in i ett juridiskt spörsmål. Lagen skall ändras av juristerna och allmänheten tåga.” ”Vi ta oss fortfarande friheten hålla före, att det är en åklagare ovärdigt som människa ..... att innan han säkert vet, om en brottsling, som företagit sig den största galenskap, blir sinneundersökt af sinnenläkare, oförbehållsamt yrka strängt straff.” Slutligen menar man att Söderköpings Tidning beträffande obduktionen ”retar till skratt”.

#### 11 april 1905 Söderköpings Tidning

”Att föra ett logisk resonemang med er har i alla tider visat sig ungefär lika lönsamt som att tala latin med en nasse.” ”Den här gången hade ni ju dessutom huggit i luften mer än vanligt.”



”Den som envisas att fasthålla, att det är en åklagare ovärdigt som människa att handla enligt lagens föreskrift, den är sannerligen inte mogen...”

*21 April 1905 Häradsrätten för Hammarkinds och Stegeborgs skärgård, förlagd till tingshuset i Mogata, behandlade ärendet (§ 1)*<sup>7</sup>

Även denna gång hölls rannsakingen inför lykta dörrar. Den inleddes med att protokollet från den 2 april upplästes. Provinsialläkare Håkansson's protokoll från ”de rättsmedicinska liköppningarna” föredrogs. Åklagaren hade inget ytterligare att tillägg än att han yrkade på att hustru Olsson skulle stå för en del kostnader bl a den rättsmedicinska undersökningen.

”Hustrun Olsson, som var än mera orolig än vid nästföregående rannsaking, hyste fruktan för att hon icke skulle få återkomma till kronohäktet utan här gå en smärtsam död till mötes.”

Rättens beslut.

**”För vinnande af upplysning om hustru Olsson vid åtalade brottens begående varit vid sina sinnens rätta bruk beslutar H.R. att yttrande i berörda hänseende skall af läkaren vid kronohäktet i Norrköping, dit hustrun Olsson i afbidan på sakens fortsatta handläggning återförpassas, afgifvas, för hvilket ändamål protokoll i målet skola öfversändas till tillsyningsmannen vid häktet för att läkaren tillhandahållas, samt att, utan berörda yttrande till Rättens ordförande inkommit, detsamma tillika med rannsakingshandlingarna skall genom ordförandens försorg insändas till Kongl. Medicinalstyrelsen och dess utlåtande i ämnet afvaktas, innan saken till vidare handläggning och slutligt afgörande företages.”**

KOMMENTAR

Hustrun Olsson förpassades senare till Nyköpings hospital, var dock fortfarande kyrkobokförd hos sin make. Hon avled på hospitalet 54 år gammal.

Maken bytte bostad ett antal gånger men höll sig i den östliga delen av länet.

De båda överlevande barnen ingick båda äktenskap, och bodde även de i östra delen av länet.

---

<sup>7</sup> Protokollet med bifogade bilagor omfattar 23 handskrivna sidor i folieformat, dvs något större än dagens A4-format.